

בגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה

פרשת מטות מסעי

יציאת השבת:

20:24

ירושלים: 20:21

א' אב תשפ"ה

הפטרה: שמעו דבר ה'

שבת ראש חודש אב, אין אומרים צדקתך

יציאת שבת ר"ת: 21:07

גיליון 924

בניסת השבת:

19:13

ירושלים: 19:05

אחדות ישראל - צו השעה

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

"וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל רָאשֵׁי הַמִּטּוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה', וברש"י: "משה נתנבא בכה והנביאים נתנבאו בכה (אמר ה'), נוסף עליהם משה שנתנבא בלשון 'זה הדבר'". מה המיוחד בלשון אמירת זה? נראה, כי משה בדברו אל ראשי מוטות בני ישראל הורה להם כי הבסיס לכל הוא האחדות: "זה הדבר אשר ציווה ה'". זה בגימטריא שתים עשרה, רמז לשנים עשר שבטי י-ה, השמירה על האחדות וקיום כל שבטי ישראל הוא הבסיס לכל. ואכן בעתיד היה מקרה פילגש בגבעה בו נשבעו בני ישראל (שופטים כא, א): "ואיש ישראל נשבע במצפה לאמור איש ממנו לא יתן ביתו לבנימין לאשה". ולאחר זמן נאמר: "וינחמו בני ישראל אל בנימין אחיו, ויאמרו נגדע היום שבט אחד מישראל, מה נעשה להם לנותרים לנשים ואנחנו נשבענו בה' לבלתי תת להם מבנותינו לנשים".

לפיכך נאמרה פרשת נדרים ושבועות לראשי המטות, כחובה לשמור על אחדות ישראל ושלמותו ועל כבוד ה' בלשון נדר ושבועה. כלומר, על אף שנשבעו שלא לתת מבנותיהם לנשים לשבט בנימין, היו צריכים למצוא פתרון כדי שלא יכרת שבט מעם ישראל ויחסר ממניין זה - יב' השבטים. ואכן עם ישראל מוצא פתרון, על ידי הנשים המחוללות בכרמים שבני בנימין לקחו מהם לנשים ועם ישראל לא נתנו את בנותיהם להם כלשון השבועה. הרי שמצד אחד לא עברו על ציווי ה', אך מצד שני הבטיחו את המשך קיומם של כל שנים עשר שבטי י-ה. דוקא בימים אלו בזכרנו את המלחמה שנכפתה עלינו, כאשר אויבנו שמחו לראותנו מפולגים, ימים אלו יהיו ימים של תיקון החורבן, נשנן כולנו מסר זה של אחדות ישראל.

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנזקקים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שוורץ. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריא מספר חשבון: 123459

הוי מתלמידיו של אהרן - אוהב שלום ורודף שלום

בפרשת מסעי מסופר על פטירת אהרן הכהן בראשון לחודש החמישי, א' בחודש אב. אכן, פרשת מסעי נקראת תמיד בסמוך לתאריך זה. דמותו של אהרן מתוארת בהרחבה בדברי הלל הזקן שהיה בעצמו בבואה של אהרן הכהן. תכונה זו של שלום מתאימה לימים אלו שיש להרבות בהם באהבה ואחוה.

הלל אומר, הוי מתלמידיו של אהרן, אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה: אבות א, יב

הלל אומר הוי מתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה - השלום הוא הכלי לברכה ולשפע וכמו שכתוב בסוף מסכת עוקצין: "לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל, אלא השלום, שנאמר: ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום". הבסיס לשלום הוא לימוד התורה, כי התורה "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום" (משלי ג, יז). הלל חיבר את שניהם יחד, לימד את תורת ה' מתוך נועם וקרב את הלבבות לאהבת הבריות.

באבות דרבי נתן (פרק יג, ג) מסופר כיצד פעל אהרן למען השלום: "שני בני אדם שעשו מריבה זה עם זה. הלך אהרן וישב לו אצל אחד מהם ואמר לו: בני, ראה חברך מהו אומר מטרף את לבו וקורע את בגדיו אומר אוי לי היאך אשא את עיני ואראה את חברי, בושתי הימנו שאני הוא שסרחתי עליו. הוא יושב אצלו עד שמסיר קנאה מלבו והולך אהרן ויושב לו אצל האחר ואומר לו: בני, ראה חברך מהו אומר מטרף את לבו וקורע את בגדיו ואומר אוי לי היאך אשא את עיני ואראה את חברי בושתי הימנו שאני הוא שסרחתי עליו. הוא יושב אצלו עד שמסיר קנאה מלבו. וכשנפגשו זה בזה גפפו ונשקו זה לזה.

לכך נאמר ויבכו את אהרן שלשים יום כל בית ישראל (במדבר כ, כט): דבר אחר מפני מה בכו ישראל את אהרן שלשים יום מפני שדן אהרן דין אמת לאמתו מנין לא אמר לאיש שסרחת ולא לאשה שסרחת לכך נאמר ויבכו אותו כל בית ישראל. אבל משה שמוכיחן בדברים קשים נאמר 'ויבכו בני ישראל את משה' (דברים לד, ח). ועוד כמה אלפים היו בישראל שנקראו שמם אהרן שאלמלא אהרן לא בא זה לעולם".

גם בשלום בין בני זוג עסק אהרן, ובכך עונה האבות דרבי נתן מפני מה בכו בני ישראל את מיתת אהרן שלושים יום: "כמה אלפים היו בישראל שנקראו שמם אהרן שאלמלא אהרן לא בא זה לעולם. והיו קורין שם הילוד על שמו".

אך אהרן לא הסתפק בשלום שבין אדם לחברו ובין איש לאשתו, אלא גם עסק בשלום שבין עם ישראל לאביהם שבשמים: ובכך מפרש האבות דרבי נתן את הפסוק: "תורת אמת היתה בפייה ועולה לא נמצא בשפתיו בשלום ובמישור הלך אתי ורבים השיב מעון" (מלאכי ב, ו). כשהיה אהרן מהלך בדרך פגע באדם רשע ונתן לו שלום. למחר בקש אותו האיש לעבור עבירה אמר אוי לי איך אשא עיני אחר כך ואראה את אהרן בושתי הימנו שנתן לי שלום. ונמצא אותו האיש מונע עצמו מן העבירה".

לפיכך מייעץ לנו הלל להיות מתלמידיו של אהרן ולהרבות שלום בעולם. הביטוי 'מתלמידיו', מורה כי לא רק על הכהנים מוטלת המשימה הזו. יתכן וביסוד הדברים הושפע הלל מאותו מעשה המובא בתלמוד (מסכת יומא עא, ב): בכהן גדול אחד שיצא מבית המקדש, והיו כולם הולכים אחריו. כיון שראו את שמעיה ואבטליון - עזבוהו והלכו אחר שמעיה ואבטליון. לסוף באו שמעיה ואבטליון להפרד מהכהן הגדול. אמר להם: ייתן בני עממין לשלם! אמרו לו: יבואו בני עממין לשלום - שעושים מעשה דאהרן, ולא יבוא בר אהרן לשלום - שאינו עושה מעשה דאהרן.

בכך העירו כי הוא אמנם מבני בניו של אהרן שהיה אוהב שלום ורודף שלום, אך לא הלך בדרכו של זקנו, ואילו הם על אף שאינם מיוחסים לזרע אהרן הכהן (כי היו בני גרים), אעפ"כ הרי הם מתלמידיו של אהרן. השפעת אותו מעשה על הלל תלמידם, שקרוב לודאי היה עד לאותו מעשה, הביאה אותו לדייק ולומר הוי מתלמידיו של אהרן ולא דוקא מבניו, וכן לאמץ לעצמו את דרך השלום.

אוהב את הבריות ומקרבת לתורה - עצם אהבת הבריות מקרבת אותם לתורה וכך מסופר בתלמוד (שבת לא, א) על הדרך בה קרב הלל לתורה באהבתו: "מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי, אמר לו: כמה תורות יש לכם? אמר לו: שתים, תורה שבכתב ותורה שבעל פה. אמר לו: שבכתב - אני מאמינך, ושבעל פה - איני מאמינך. גיירני על מנת שתלמדני תורה שבכתב. גער בו והוציאו בנויפה. בא לפני הלל - גייריה, יומא קמא אמר ליה: א"ב ג"ד, למחר אפיך ליה. אמר ליה: והא אתמול לא אמרת לי הכי? אמר לו: לאו עלי דידי קא סמכת? דעל פה נמי סמוך עלי!

שוב מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי, אמר לו: גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת. דחפו באמת הבניין שבידו. בא לפני הלל, גייריה. אמר לו: דעלך סני לחברך לא תעביד - זו היא כל התורה כולה, ואידך - פירושה הוא, זיל גמור. שוב מעשה בנכרי אחד שהיה עובר אחורי בית המדרש, ושמע קול סופר שהיה אומר (שמות כח) 'ואלה הבגדים אשר יעשו חושן ואפוד'. אמר: הללו למי? אמרו לו: לכהן גדול, אמר אותו נכרי בעצמו, אלך ואתגייר, בשביל שישמיני כהן גדול. בא לפני שמאי, אמר ליה: גיירני על מנת שתשימיני כהן גדול. דחפו באמת הבניין שבידו.

בא לפני הלל - גייריה. אמר לו: כלום מעמידין מלך אלא מי שיודע טכסיסי מלכות? לך למוד טכסיסי מלכות. הלך וקרא, כיון שהגיע (במדבר א) 'והזר הקרב יומת' אמר ליה: מקרא זה על מי נאמר? אמר לו: אפילו על דוד מלך ישראל. נשא אותו גר קל וחומר בעצמו: ומה ישראל שנקראו בנים למקום, ומתוך אהבה שאהבם קרא להם (שמות ד) 'בני בכרי ישראל' - כתיב עליהם והזר הקרב יומת, גר הקל שבא במקלו ובתרמילו - על אחת כמה וכמה!

בא לפני שמאי, אמר לו: כלום ראוי אני להיות כהן גדול? והלא כתיב בתורה והזר הקרב יומת! בא לפני הלל, אמר לו: ענוותן הלל, ינוחו לך ברכות על ראשך שהקרבתני תחת כנפי השכינה. לימים נודווגו שלשתן למקום אחד, אמרו: קפדנותו של שמאי בקשה לטורדנו מן העולם, ענוותנותו של הלל קרבנו תחת כנפי השכינה".

משלושת המעשים הנ"ל אנו למדים לא רק על אהבת הבריות הגדולה שהיתה בלבו של הלל אלא גם על משנתו החינוכית והאמונית: מן המעשה הראשון אנו למדים - כי מסורת העברת התורה שבעל - פה מדור לדור היא היסוד לכל ההלכה ואף להבנת התורה שבכתב והרי הוא דבר שבאמונה, וכמו שסמך עליו הגר בלימוד הכתוב יש לו לסמוך עליו בלימוד שבעל-פה.

מן המעשה השני אנו למדים - כי **אהבת האדם** היא היסוד לכל התורה והרבה ממצוותיה ענפים במצוות שבין אדם לחבירו. וכדברי רבי עקיבא "ואהבת לרעך כמוך" - זה כלל גדול בתורה. רש"י בתלמוד מרחיב את הדבר גם כלפי הקב"ה, אל תעבור על דברי הבורא, שהרי עליך שנוא שחברך עובר על דברך. ומן המעשה השלישי אנו למדים - שלא היחוס קובע אלא היחס של האדם כלפי התורה והמצוות וכלפי שמיא. עד כדי כך שאמרו (מסכת הוריות דף יג, א): "אם היה ממזר (שהוא אסור לבוא בקהל) תלמיד חכם וכהן גדול עם הארץ - ממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ".

בדרכו של הלל הלכו תלמידיו אחריו ואמרו (אבות דרבי נתן ב, ט): "בית שמאי אומרים אל ישנה אדם אלא למי שהוא חכם ועניו וכן אבות ועשיר. ובית הלל אומרים לכל אדם ישנה, שהרבה פושעים היו בהם בישראל ונתקרבו לתלמוד תורה ויצאו מהם צדיקים חסידים וכשרים". [ע"פ פירוש "מעשה אבות"].

הלכות תשעת הימים

- א. משנכנס אב, מומעטין בשמחה. אין בונים בנייה של שמחה או לצורך מותרות. אומנם משפחה שגרה בצפיפות מותר להם לבנות על מנת להרחיב את ביתם. (שו"ע תקנא סע' ב). בכל מקרה אם התחיל בבניה קודם ראש חודש אב - אין צריך להפסיק.
- ב. ימנע להתדיין עם גוי בימים אלו. "בר ישראל דאית ליה דינא בהדי נכרי, לשתמיט מיניה באב דריע מזליה" (תענית כט ב). וישתמט ממנו מראש חודש עד י' באב, ויש אומרים עד ט"ו באב.
- ג. אין לסייד או לצבוע את הבית החל מראש חודש אב. אך אם יש הכרח בדבר, כגון שצריך להכנס לדירה מיד אחרי תשעה באב - יכול לסייד גם אחרי ראש חודש. (מ"ב שם ס"ק יב).
- ד. משנכנס אב, מומעטין במשא ומתן, יש מחמירין בכל משא ומתן ויש שאוסרים לקנות רק בגדים של שמחה. כגון לצורך חתן וכלה וכד' - וכן נוהגים. סתם משא ומתן שאינו מוכרח - ראוי שלא יעשנו. וכשיש חשש להפסד כספי אם ידחו את הקנייה עד אחרי תשעה באב - מותר לקנות גם לצורך חתן וכלה בימים אלו.
- ה. מנהג בכל ישראל לא לאכול בשר ולא לשעות הימים שמראש חודש עד אחרי תשעה באב. אמנם בראש חודש עצמו מותרים בבשר ויין, ומוצאי ראש חודש - אסור. ואשכנזים נוהגים איסור גם בראש חודש (מ"ב שם ס"ק נח) ואסורים עד י' באב. ואסור אפילו בתבשיל שנתבשל בו בשר או שיש בו שומן. ואפילו בשר עוף אסור.
- ו. אבקת מרק בשר פרווה - מותרת אף בתשעת הימים, כי אינה בשר ממש והוא הדין למאכלים צמחוניים דמויי בשר, במקום שמפורסם שישנם מאכלים כאלו, שאינם בשר באמת (אחרונים).
- ז. חולה, יולדת או מי שצריך לאכול בשר לצורך רפואה - יאכלו בשר עוף. וישתדלו להפסיק בכך מז' אב כי אותו היום חמור שבו ביום נכנסו הגויים להיכל. ומי שצריך לכך מותר גם בו ביום.
- ח. בסעודת מצווה מותר לכל הקרובים לשמחה לאכול בשר ויין. והקרובים הם אבותיו ואחיו ובניו ועוד עשרה חברים שרגילים לבוא לשמחותיו. וכל זאת מותר אפילו בערב תשעה באב קודם חצות היום, אבל לא אחר כך. מהי סעודת מצווה? מילה ופדיון הבן אפילו שלא בזמנם, וכן בסעודת בר מצווה שהנער דורש בדברי תורה וזהו זמנה וסיום מסכת. ויש נוהגים לא לאכול בשר גם באירועים אלו. והסעודה שנוהגין לעשות בלילה שלפני המילה, אינה נקראת סעודת מצווה לענין זה.

לעילוי נשמות אמור"ר רבי יצחק שושן זצ"ל - גלב"ע יב' תמוז תשע"ז

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

עלון זה מוקדש:

לרפואת: ציפורה וירושלע לוי. שרה בת שמחה. עור בן עישה. תקוה בת עזיהו. אלנה בת גאן. אסנת בת זהבה. מול בת ענלה. אברהם בן רחל. רחמים בן סולמנה. דוד בן אביגל. אלנה בת סלחה. ישורל לוי. חנה בת זוהרה. עין בת רחל. מיטל מוריה אדרי. יוסף בן בן מיכל. דוד ביטון חי"י. להחזרת נעדי צה"ל ושבייו ובהם: הדר גולדין, גיא חבר, רון ארד, יהודה כץ. וכל החטופים והשבויים בעזה!
לעילוי נשמות: הר"ע יוסף. הר"מ אליהו. רבי מסעוד מלול. רבי יעקב שושן, יצחק דרעי. מקסים חיים דרעי. נדיר טחום. ישראל אברהם טען. אורן מועלם. דוד גרוסברג. מירי פולק. אסתר ועבר נחום. עמוס דמיר. אסתר בת תורא. אליהו בת פריחה. איהבן שמעון. צוהר בת חזר. יצחק ולאחא אסמחוו. עזיהו עמס. חנה רחל לוי. בנימין זוהרה. מיריה שמעון. אסתר אלקוב. אברהם בן שבא אלעזר. לאור רחמים. דבורה ואילן מועלם. מיכל ועקבן. איתו ופני. אלה שחר. יצחק בן פנינה. יצחק ושמחה אילון ז"ל. אורי יצחק אילון ז"ל. סך אורי יעקב שושן חי"י. ולע"נ הנספים בשואה ובהם: אלכסנדר שנור, שושנה רוזה, רפאל פריצי, וציעליה צילה לבית משפחת ציטרון חי"י. אברהם ולאחא ציטרון ז"ל.
למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה